

1816. La 24 martie același an, cei doi funcționari ai minelor deschid o listă de subscripție, care dă un rezultat neașteptat: 5133 florini și 1 creițar, în valută vieneză. Lista de subscripție e semnată de muncitorii mineri, țărani din împrejurimile Oraviței, comercianți, funcționari, meseriași. În fruntea semnatarilor se află Petru Iorgovici (fratele istoricului bănățean Paul Iorgovici), pe atunci protopop ortodox român la Vărădia.

Deschiderea festivă are loc la 5 octombrie 1817, fiind invitat cu această ocazie și împăratul Austriei, Francisc I.

Sosirea împăratului nu aduce decit supticuni. Bucuria succesului se transformă într-o anchetă pe care o ordonă Francisc I, convins fiind că zidirea teatrului s-a realizat prin importante sustrageri de bani din vistieria statului.

Această primă dezamăgire nu descurajează pe iubitorii de artă. Ei știu că statul austriac e meșter priceput în smulgerea fără milă a bogățiilor teritoriilor supuse, dar prea puțin interesat în creșterea nivelului de cultură al maselor.

Primele reprezentații teatrale sînt date de „Clubul diletanților” din Oravița, condus de arhitectul Ion Niuni, și de formații austriece. Treptat, nivelul artistic al spectacolelor crește. În anul 1863 ia ființă pe lingă teatrul din Oravița „Reuniunea de muzică și cîntări”, care prin serate muzicale, concerte și reprezentații teatrale cultivă cîntecele populare și muzica clasică, fiind un important centru de cultură al tineretului aparținînd diferitelor naționalități.

După 1866, ținutul nostru trece în administrație maghiară. Asuprirea socială și națională a popoarelor din monarhia austro-ungară intensifică nemulțumirile.

În acest timp, orăvițenii primesc cu bucurie, la 30 august 1868, pe artiștii bucureșteni în frunte cu Mihai Pascaly. Jocul lor e urmărit cu nesaț de ascultători. Tînărul Mihail Eminescu se află ca sufler în această trupă, petrecîndu-și trei zile din zbuicîmăta lui viață în Oravița.

În 1872, interiorul ruinat al teatrului este supus unei reparații generale.

Apoi, peste cîțiva ani, viața culturală a orașelului cunoaște un eveniment deosebit. Pentru prima dată opereta lui Ciprian Porumbescu, *Crai nou*, este prezentată pe scena teatrului din Oravița, la 26

decembrie 1888 (7 ianuarie 1889, stil nou).

Succesul ei determină pe Vasile Alecsandri, autorul libretului, să-i propună lui Caragiale primirea operetei pe scena Teatrului Național din București.

Anii următori se remarcă prin activitatea artistică a diletanților și reprezentațiile ansamblului lui Zaharia Birsan din București. După începerea primului război mondial, teatrul este transformat în spital militar. În anii de după război, teatrul din Oravița primește vizitele Teatrului Național din Cluj și ale celor din București și Craiova. La 1 septembrie 1920 și 3 februarie 1923, cunoscutul tenor Traian Grozăvescu vrăjește cu arta talentului său pe spectatorii veniți în mare număr să-l asculte, iar la 5 noiembrie 1931, are loc aici concertul festiv al marelui George Enescu.

În anul 1933, pe scena bătrînului teatru orăvițean se instalează ecranul alb al cinematografului.

Astăzi, locuitorii Oraviței privesc la teatrul lor cu o mindrie nu lipsită de tristețe. Oare nu merită clădirea celui mai vechi teatru din țară să adăpostească un muzeu sau o scenă de teatru în locul ecranului de pînză albă?

Virgil STOLOJAN

Forul măiestriei

Cu toată sobrietatea marilor înfăptuiri, ni s-a vestit înființarea Asociației oame-nilor de artă, menită să înmănucheze tot ceea ce mișcarea noastră teatrală și muzicală are mai valoros.

Scopul acestui for, în care creatorii se vor întîlni, nu spre a-și măsura forțele, ci spre a și le împleni în vederea ridicării nivelului măiestriei tuturor slujitorilor Thaliei și Euterpiei, este de a lărgi orizontul artei, de a desăvîrși noblețea liniei ei — mi-a precizat artistul emerit Niki Atanasiu, prim secretar al Asociației.

Sînt probleme de creație — a contînuat el apoi — care-și așteaptă soluția competentă; sînt țări și popoare care așteaptă să între în contact strîns cu noi spre a ne cunoaște comorile de artă sau spre a ni le împărtăși pe ale lor. O seamă de aspirații ale artiștilor noștri vor

fi de acum înainte îmbrățișate și duse la îndeplinire de către acest consiliu al celor mai buni. Și nu va fi, pentru un om de artă, cinste mai mare decât aceea de a fi chemat să-și pună măiestria sa în slujba tuturor confracțiilor lui, în calitate de membru al Asociației.

De la micul cerc de amatori de teatru pînă la cei mai de seamă creatori, de la cîntărețul dintr-un ansamblu de cămin cultural, pînă la virtuoz, aripa ocrotitoare și spiritul călăuzitor al Asociației îi va cuprinde pe toți cei ce se dăruiesc cu pasiune artei lor. Bibliotecă, studii, publicații periodice, conferințe sau spectacole experimentale, seminarii pe întreaga țară, schimburi de studenți, în sfîrșit, orice mijloace vor fi găsite necesare pentru intensificarea schimburilor artistice și pentru ridicarea măiestriei creatoare nu vor fi precupețite.

De la conducerea asociației pînă la cea mai îndepărtată ramificație a ei din țară, contactul va fi strîns, efectiv, astfel ca glasul celor de prin îndepărtatele cătune ale țării să fie ascultat, sfatul lor primit cu grijă, doleanțele lor drepte, satisfăcute. Căci să nu uităm că în orice mic cămin cultural se poate afirma un mare talent.

Și nu în zadar — adaugă primul secretar al asociației — artista poporului Lucia Sturdza Bulandra și-a închinat o parte din timpul ei de activitate îndrumării pline de grijă a noii Asociații. Este aceasta o garanție, o pildă și un îndemn.

M. AI.

Primul turneu

În memoriile recent apărute ale unor venerabili actori, evocarea primului turneu este întotdeauna nelipsită. Capitolele respective au deosebita saavoare a amintirilor înduioșate și, în afara dozei de pitoresc în sine, valoarea lor documentară e ineputabilă, fixînd în tipare istorico-literare o epocă cu moravurile și personalitățile ei.

Probabil că la vîrsta și faima respectivă, foștii absolvenți ai ultimei promoții a Institutului „I. L. Caragiale” vor aminti și ei pe cîteva pagini de primul turneu actoricesc al teatrului lor experimental; aceasta nu numai pentru durata

lui puțin obișnuită: 35 de zile care au reunit într-o sinuoasă linie geografică 15 orașe, de la sudica Constanța la nordica așezare de la Oradea-Mare. Cu o modestie inexplicabilă dacă o raportăm la tinerețea și temeritatea lor artistică, participării, eroii acestui turneu, n-au îndrăznit să consemneze în presa cotidiană sau de tineret nici un ecou personal al acestei călătorii pline de inedit, învățăminte și — de ce să ocolim — succes. Fie din pricina programării pentru amintirile de peste decenii sau din cauza altor strălucitoare evenimente estivale, acest modest eveniment artistic a trecut cu totul neobservat. Semnalăm deci atenției faptul că 25 de tineri, actori începători, dornici de a-și verifica darurile și dăruirea în fața unui public variat ca receptivitate și exigență au întreprins o lungă călătorie de-a lungul și de-a latul țării, dînd 30 de reprezentații.

Domnișoara Nastasia de G. M. Zamfirescu, *Copacii mor în picioare* de A. Cassona și *Violențele lui Scapin* de Molière au constituit un repertoriu potrivit, variat și interesant prin posibilitățile artistice de care dispune și evident... pretinde. Depășind nivelul unor spectacole pur experimentale și eliberați de senzația intimidatoare a învățăcelilor în veșnic examen în fața profesorilor, colectivul a realizat, rînd pe rînd, seri „bune”, săli „proaste”, gafe, reușite, spectacole vii pline de elan, altele oboseite, după tot tipicul necazurilor și bucurărilor breslei.

Spicuum din presa de provincie (pentru a ajuta ca material bibliografic la amintirile de mai tîrziu!) cîteva impresii competente sau spontane pe marginea unor spectacole.

„Nu risc afirmînd (și furtunile de aplauze de la pauze sau din final îmi întăresc afirmația) că cele două spectacole au scos la iveală maturitatea artistică și forța creatoare a unui colectiv de tineri absolvenți puși pe fapte mari, realizările lor fiind demne de actori cu multă experiență de teatru.

...Fiindcă, ce putem spune de realizarea celui savuros Scapin creat cu atîta grație și dezinvoltură de Radu Voinescu, de nu mai puțin deliciosul și ridicolul avar Geronte al lui Cosma Brașoveanu, de impresionanta figură tragică a Nastasiei,